

Az 1956-os forradalomra emlékezem

Mint Szegeden született, 16 éves koromban Erdélybe kerülő, és ott 16 évig élt 32 éves ifjú ember 1956. március 13-án települtem vissza szülővárosomba, Szegedre. A nemzeti ünnepet (március 15.) követően igyekeztem a rendőrségen bejelentkezni, de onnan a Hadkiegészítőhöz utasítottak mondván, hogy előbb szerezzem be katonai irataimat, mert a bejelentkezést csak annak birtokában lehet lebonyolítani.

A Hadkiegészítőnél feltűnő udvariassággal érdeklődtek egészségi állapotom felől, majd a katonakönyv kiadásánál közölték, hogy az ősz folyamán behívnak három hónapos átképzésre. Mivel a füzesgyarmati lelkészi állást a Magyarországon gyógykezelt Vörös Istvánnal betöltötték, így kénytelen voltam – ha csak átmenetileg is – ún. világi pályán, az MNB Szegedi Városi Fiókjánál elhelyezkedni. Mire belejöttem az ottani munkakörbe, kézhez kaptam a kilátásba helyezett katonai behívót 1956. szeptember 3-ra szólóan. Bevonultam Szentesre, ahol igyekeztek légvédelmi tüzérnek kiképezni.

A kiképzés első időszakában – önkéntes jelentkezés alapján – napjainkat szalmazsáktöltéssel tettük hasznossá, s vártuk azt a kiképzést, amit érdemben soha nem kaptunk meg. Az épület tisztántartása mellett a napok nagy részét „lógással” töltöttem el, de mint konyhai beosztott a krumpli és zöldségfélék hámozásánál is jeleskedtem. Az ütegparancsnok hadnagy, aki azelőtt sertéshizlaldai dolgozó volt, szakmai tudására jellemzően a légvédelmi ágyúszét tudta szedni, de a tizedessel rakatta össze, mondván, hogy az nem az ő feladata.

Egy reggel parancskihirdetés után megváltásként tűnt föl két, addig soha nem látott magas rangú tiszt, akik az említett hadnaggal folytatott rövid megbeszélés után a felől érdeklődtek, hogy van-e közöttünk olyan számtantánár, aki fölkészítené őket a gimnázium I. osztálya számtani ismereteire? (Idevágóan kell megjegyezni, hogy magyar állampolgárként tartózkodtam Erdélyben, s az akkori magyar-román bürokráciának köszönhetően négy esztendő telt el, míg megkaptam a hazatelepülési engedélyt. Ennek érdekében le kellett mondanom lelkészi állásomról és Szászrégenben világi pályán kerestem meg a mindennapi kenyeret. Így voltam a helybeli Faipari Vállalatnál anyagszortírozási, később ládagyári segédmunkás, szakképesített gépmunkás, majd beosztott könyvelő, de dolgoztam adminisztrátorként a Gabonabegyűjtő Központban is. Sikeres fölvételi vizsga után levelező hallgatója lettem a Bolyai Tudományegyetem számtan-fizika karának, s mint ilyen tanítottam az ottani Szakiskola felső tagozatán.) Jelentkeztem, s hetente két alkalommal élvezhettem egyikük lakásán, a laktanyán kívüli szabadságot, ugyanakkor megnőtt tekintélyem a laktanya falain belül is. Ugyanis én kellett, hogy tartsam a legénység részére, a marxista-leninista előadásokat.

Mivel többször jelentkeztem a városon kívül levő, Kurca patak melletti lőszerraktár őrzésére, egy alkalommal elfelejtettek leváltani, s ezt a mulasztást a laktanyában is fellépő zavaros állapotokra való hivatkozással igyekeztek megmagyarázni. Közben megszigorították a kapuk és a kerítések melletti őrszolgálatot, és megvonták az eltávozási engedélyeket. Engem kihelyeztek a városba, ahol a rendőrséggel karöltve végeztem járőrszolgálatot, s kerestünk partizángyanús egyéneket. Ugyanis elterjedt a hír, hogy a városban megjelentek a partizánok, s robbantásra készülődnek. A légvédelmi, egyben messze hordó ágyukat kivitték a város szélére, s ott tüzelőállásba helyezték, de a rákövetkező éjszakán a legénység hazaszökött, minket pedig visszarendeltek a laktanyába. Itt gyűlés gyűlést követett, de, hogy valóban mi megy végbe az országban, azt csak akkor tudtuk meg, amikor a kiváló lövészeket, köztük engem is, azzal vitték ki a város főterére, hogy a csőcselék rendbontásra készülődik, s nekünk a lőfegyverek használatával kell rendet teremteni. A helyszínre érve azonban kiderült, hogy a „csőcselék” a helybeli iskolák fegyelmezetten fölvonuló diákjaiból állt, a kivezényelt kiváló lövészek pedig a paranccsal nem törődve visszavonultunk a laktanyába. Ezután ideiglenes leszerelési irattal ellátva, de saját felelősségünkre eltávozhattunk a laktanyából. Én egy öttagú társasággal a vasúti töltés melletti hátsó kapun távoztam. Egy síneket ellenőrző motoros kocsis fölött bennünket és néhány kilométerrel megrövidítette utunkat, aztán a Hódmezővásárhely–Algyő közötti útvonalon egy katonai dzsip vett föl bennünket, amely az algyői Tisza-hídig könnyítette meg utunkat. A híd túlsó oldalán egy szovjet tank ágyúcsöve irányult ránk, ezért a Tisza partján – nagy kerülővel – Algyő térségében folytattuk Szegedre vezető utunkat. A város határába este 9 óra felé érkeztünk. Néhány távoli puska lövéstől eltekintve semmi rendkívülit nem észleltünk. A városban működött az utcai világítás és én minden baj nélkül hazaértem. Néhány hét múlva vissza kellett mennem Szentesre az egyenruhát leadni, és egy hónap múlva én is megkaptam a hadseregből való elbocsátó levelet, illetve megkaptam a Füzesgyarmatra szóló lelkészi kinevezést is, mely mentesített a további katonai szolgálat alól.

A forradalom tulajdonképpen eseményei felől csak a későbbiekben nyertem tájékozódást. Az akkori Kádár-rendszer a forradalmat ellenforradalomnak nyilvánította, s az azóta eltelt időszak sok félrevezető tájékoztatása után, sajnálatos módon ma is csak részleges méltatásban részesül.

Én, az akkori események tapasztalata és ismerete birtokában az 1956-os eseményekre, olyan forradalomra emlékszem, amely a mai „pártpolitikától függetlenül egy olyan szabadságra figyelmeztet, amely a szabad véleménynyilvánítás tükrében, mindenki számára az emberi élet legfőbb értékét jelenti”.

Kelemen Miklós